Help de egel, maar pas op met egelhuizen!

Het kleiner wordende leefgebied van de egel in combinatie met zijn toegenomen populariteit heeft geleid tot een massa nieuwe egelhuizen. De meeste doen meer kwaad dan goed, waarschuwt Jenny Kleve. Zij weet hoe het dan wel moet.

Tekst Jenny Kleve

De afgelopen decennia nam het aantal egels in Nederland met tachtig procent af. Het leefgebied van de egel wordt steeds kleiner, waardoor het voedselaanbod afneemt en de egel noodgedwongen de bewoonde wereld intrekt. Want waar mensen zijn, is voedsel. Maar de tuinen in Nederland worden steeds netter en opgeruimder. Gras maakt plaats voor kunstgras of tegels, we lopen constant schoon te maken en op te ruimen, geen blaadje mag blijven liggen, takjes worden in de kliko afgevoerd. Het gevolg is dat vogels en egels steeds minder goed in staat zijn een natuurlijke slaapplaats te maken. Die ontwikkeling in combinatie met de toegenomen populariteit van de egel leidde ertoe dat de afgelopen vijftien à twintig jaar (commerciële) egelhuizen in allerlei maten en vormen op de markt zijn gekomen. Die zijn echter lang niet allemaal geschikt voor de egel.

Veel te klein

Egelhuizen hebben verschillende functies. Een goede plek om overdag in te slapen is een eerste vereiste om het dier te helpen. Naast een slaapplaats is dat een plek waar egels hun winterslaap houden en hun jongen in werpen en in grootbrengen. Hiervoor moet een egelhuis groot en ruim genoeg zijn, het slaapgedeelte, zonder slurf of doolhof, moet minstens 40 bij 50 centimeter groot zijn. Egels kunnen namelijk tot tien jongen krijgen. Gemiddeld krijgen ze vier tot zes jongen. Bij de geboorte wegen ze 8 tot 12 gram, maar ze groeien in zes weken uit tot egels van rond de 200 gram.
Helaas zijn de meeste egelhuizen veel te klein. Hierdoor past een moeder-egel met haar opgroeiende jongen al gauw niet meer in het egelhuis en moet ze noodgedwongen op zoek naar een groter onderkomen. Meestal is dat niet voorhanden en sterven een aantal of al haar jongen.

De Europese egel. | **Foto** Saxifraga, Mark Zekhuis

Bijvoeren van egels

De egel is een echte carnivoor en eet in de natuur insecten, amfibieën, een nestje pasgeboren muisjes (een volwassen muis is veel te snel voor een egel) en kadavers. Helaas is het voedselaanbod zo gering dat Egelbescherming Nederland al jaren pleit voor het bijvoeren van egels, het hele jaar door. Kattenvoer is heel geschikt voor het bijvoeren van de egel, want zijn fysiologie lijkt op die van een kat. Het beste is om harde kattenbrokjes aan te bieden. De kattenbrokjes moeten een eiwitgehalte van minimaal 34 procent hebben op basis van vlees of vis. Er mag geen melk aan toegevoegd zijn. Laat merken die reclame maken voor het extra toevoegen van granen en groenten ook links liggen, want voor een egel heeft dat geen enkele extra voedingswaarde. Harde kattenbrokjes blijven bovendien veel langer goed dan natvoer (blikvoer). Bied het voedsel in een stevige, lage, keramieken schaal aan. Egels zijn een beetje lomp en duwen en trappen plastic bakjes snel om. Terracotta onderschalen voor planten zijn prima geschikt. Hierin kan ook het water aangeboden worden. Vers water mag nooit ontbreken!

Lucht- en vochtcirculatie

Voor een winterslaap van vier tot vijf maanden is een optimale lucht- en vochtcirculatie belangrijk om de egel gezond te laten overwinteren. Dat brengt ons bij het tweede probleem van veel egelhuizen: ze zijn gemaakt van goedkope, onbehandelde en daarmee ongeschikte materiaalsoorten.

In de natuur maken egels nesten van blad. Uit testen met lagen bladeren blijkt dat vocht niet binnendringt in het nest. In één test werd een persoon volledig bedekt met lagen bladeren en overgoten met water uit een tuinslang. De testpersoon kwam er droog onderuit. Bladeren bieden bovendien optimale ventilatie. Egels graven een ondiepe kuil en vullen deze helemaal op met blad. Met dat blad dekken ze de kuil volledig af, zodat het niet opvalt in de omgeving. Boven het nest waar de egel geheel in verstopt zit, moet er nog ruimte zijn van minimaal 15-20 centimeter om het vocht af te voeren dat een slapende egel uitademt. Bovendien worden onze winters steeds vochtiger en ook dit vocht moet goed afgevoerd worden. Een geschikt egelhuis moet dan ook minstens 40 centimeter hoog zijn.

Een goed en veilig huis

De praktijk is helaas vaak anders. De matige kwaliteit van egelhuizen leidt ertoe dat egels drijfnat worden terwijl ze in winterslaap zijn. Dat is funest. Een vochtige omgeving tast hun longen aan en vormt schimmels. Door de veel te kleine en vochtige egelhuizen ontwikkelden egels chronische long- en huidproblematiek. Mede daardoor is de conditie van de egel in de afgelopen jaren verslechterd. Een ruim en goed egelhuis met een optimale lucht- en vochtcirculatie is dan ook belangrijk wil je de egel helpen.

Egelbescherming Nederland voerde de afgelopen drie jaar een groot onderzoek uit naar egelhuizen en ontwikkelde de HedgyHome 1.0: een ruim huis dat voldoet aan alle voorwaarden en het hele jaar geschikt is voor de egel.

Daarnaast is het belangrijk een goed egelslaaphuis op de juiste manier te gebruiken. In het boek *Egelhuizen in gebruik* worden alle aspecten besproken waar je tegenaan loopt als je een egel wilt helpen in je tuin door een veilig onderkomen aan te bieden: Waar plaats je het egelhuis? Hoe onderhoud je het egelhuis en in welke periode mag je het egelhuis schoonmaken? Hoeveel nestmateriaal heeft de egel in de warmere perioden nodig en hoeveel in de koude periode? Het is een compleet handboek dat vertelt hoe je met een egelhuis omgaat en ook wat je moet doen als je een egel in nood aantreft. Daarnaast staat in het boek een bouwtekening van een goed egelslaaphuis, met materialen en zaaglijst en een uitgebreide bouwinstructie met tientallen stap-voor-stapfoto's om zelf te bouwen. Naar verwachting wordt dit ideale egelhuis binnenkort ook door externe producenten op de markt gebracht. ■

Hedgy home, een geschikt egelhuis. | **Foto** Egelbescherming Nederland

Dit kun je ook doen

Nederland telt zo'n vijf miljoen tuinen. Als we de tendens van ontgroenen en betegelen weer kunnen omdraaien naar groene, natuurlijke en open tuinen, is er enorm veel winst te behalen. Een geweldige impuls om het *wildlife* in Nederland te helpen overleven zou zijn als we inheemse planten, struiken en bomen zouden planten. Daar zijn insecten dol op, kunnen vogels en eekhoorns in nestelen, en kunnen egels hun nestmateriaal en beschutting onder vinden. Het openstellen van je tuin door egelpoorten te plaatsen van 13 bij 13 centimeter (zodat een zwangere egel er veilig doorheen kan met haar buik vol jongen), voorkomt dat egels onveilige stoepen en straten moeten oversteken.

Meer weten over egels? Meld je aan voor de gratis nieuwsbrief van Egelbescherming Nederland op www.egelbescherming.nl. Het boek *Egelhuizen in gebruik* is hier te koop (ga naar de webshop) en in elke (online) boekhandel in Nederland en België.

Zelf een egelhok bouwen? Egelbescherming Nederland verloot onder Natura-lezers een exemplaar van het boek Egelhuizen in gebruik. Je maakt kans door vóór 1 juli een mailtje te sturen met als onderwerp 'natura' naar info@egelbescherming.nl.